

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор” по професионално направление 2.1. Филология (Български език – Приложна лингвистика)

Със заповед на Ректора № РД 38–185 от 17.04.2024 г. на Ректора на СУ ”Св. Климент Охридски” по конкурс за заемане на академичната длъжност **професор** на половин щат по професионално направление **2.1. (Български език – Приложна лингвистика)**, обявен в ДВ, бр. 20 от 08.03.2024 г. с единствен кандидат **доц. д-р Ивета Георгиева Ташева** съм определен за член на научното жури за избор на професор за нуждите на Катедрата по български език като чужд. Запознах се подробно с документацията по конкурса и категорично мога да заявя, че тя отговаря на всички изисквания, заложиени в Закона за академичното развитие, както и на Правилника на Софийския университет зда прилагането на закона.

Преди да премина по същество към представянето на научните трудове на кандидатката – доц. д-р Ивета Ташева, не мога да не споделя изключителната си удовлетвореност, че именно кандидат с такъв профил се явява на конкурса. Време е да си признаем, че науките днес повече от всякога са длъжни да достигат до човека и да работят за него. Във времена, в които технологиите и изкуственият интелект преимувствено заемат териториите на човечеството, все по-малко като че ли се мисли за Човека. Няма спор също, че две фундаментални науки като медицината и лингвистиката са длъжни днес повече от всякога да си подадат ръка и да помагат на човека да оцелее и да живее във все по-специфични времена, обременени както с елементи на развитието, така и с редица разрушаващи фактори. Никой съвременен мислещ

специалист няма да отрече развитието на науката. Никой няма да застане срещу теоретизирането на науката като естествен и много важен неин елемент и разработването на нови модели, които се прилагат в живота на човека. Но малцина са тези, които ще признаят, че днес човечеството говори непрекъснато за кризи въпреки непрекъснатото втъпяване колко бързо се придвижваме към модерните технологии. От една криза човечеството бързо влиза в следващата. На изпитание са поставени и духа, и тялото на човека. Днешният конкурс е един убедителен пример как специалист с блестяща медицинска кариера е открил пътя към лингвистиката. Когато преглеждах документацията на кандидатката за конкурса, бях впечатлен от десетките отличия, които е получила като признание за високата степен на експертност в областта на медицината. Да ръководиш отделения по кардиология, в което всекидневно помощ търсят десетки български граждани, е израз на най-висока отговорност и хуманност. Да осъзнаеш обаче, че можеш да развиваш себе си и в сферата на лингвистиката, вече е наистина героизъм. Доц Ивета Ташева е намерила пресечна точка между две от най-сложните научни направления, които имат отношение към човека и към човешкия живот. Нещо повече. Тя е създала път, по който предстои да преминат десетки бъдещи специалисти – както лекари, така и филолози – преводачи, езиковеди, литературоведи и така нататък.

И още нещо, преди да премина по същество към коментар на научните ѝ трудове:

1. Всеки професор в България би трябвало да стои с професурата си зад значими каузи. Доц. Ташева е надхвърлила това и се е разпростряла извън него, като без страх се е потопила в сложния свят на медицината и на лингвистиката, за да потърси пресечната им точка в

- силата на общуването между лекар и пациент. Всеки ден тя спасява човешки живот, но се грижи в същото време и през речта да достига до човека пълноценно, за да лекува още по-истински – веднъж като лекар и веднъж като езиковед;
2. И в лингвистичните, и в медицинските публикации на доц. Ташева се долавя неоспоримо академично присъствие, което съчетава уменията на лекаря да провижда в дълбочина едно явление, съчетано с компетентността на лингвиста – да разгръща нова явление в широки мащаби, като го поставя балансирано между дълбоката теория и практическата насоченост на анализа, насочена към човека и неговото здраве.
  3. Публикациите на доц. Ташева са разпознаваеми за научната общност, като са отпечатани най-вече в списания с висок импакт фактор, а броят на цитираните публикации безспорно говори за научния авторитет и за посланията, които се ползват от широк кръг специалисти.

Основният труд, с който участва доц. Ивета Ташева в настоящия конкурс, е монографията със заглавие **„Езикът на лекарите днес“**. Българската лингвистика много отдавна дължи на българското общество точно такъв научен труд. И с точно такова заглавие. Появата на това изследване в България е най-прекият път да се намери общ език между двете съсловия, защото всеки един от нас знае колко много очакват пациентите от лекарите, и осъзнава, че през обяснението на болестта се постига част от лечението ѝ. Опитът на доц. Ташева и умението ѝ да говори с пациентите за проблемите, които трябва да бъдат решени в името на здравето, са пресрещнали пътя си в тази книга, която би трябвало да бъде въведена като

настолно четиво за всички студенти, които завършват медицина, и то не само в България , а и навсякъде по света.

В тази книга теорията и практиката показват онова единство, което само професионалистите могат да постигнат. Тук обаче е още по-сложно, защото се търси усукването между медицина и лингвистика, при това в много сложен контекст и през много актуални теми. Авторката поставя като начало на своята монография темата за рода, пола и за езика. Впечатляваща е лекотата, с която доц. Ташева разгръща една тема, която изглежда добре разработена. Тази лекота личи както в прегледа на световната научна литература, така и в осмислянето на диалога с българските приноси по темата. Авторката сама е поставила като критерий за новаторския си подход не това, което е интерпретирано всеобхватно в българската и в световната лингвистика, а това, което е характерно за така наречения постфеминизъм в по-нови времена. За да го пречупи през концептите на световни и на български изследователи и да потърси фокуса му в медицинската практика. Малко е да се каже, че обобщенията в тази първа част са приноси. Те са заявка за голяма докторска дисертация, в която наблюденията на авторката могат да бъдат допълнени с десетки примери от публичната реч. Така редом с името на Дебора Танен ще бъде цитирана и българската изследователка Ивета Ташева, която през наблюденията си заостря изследователското внимание върху разделението мъжко-женско говорене, реализирано в сферата на медицинското общуване, а именно там то битрябвало да бъде неутрализирано, както подчертава многократно авторката. Тук трябва да се подчертае и най-важният извод, до който достига авторката, а именно добрият лекар е лекарят хуманист, без значение дали е мъж, или е жена. Всички реквизити, които оформят стереотипа на мъжкото и женското в обществото, нямат значение, когато става дума за

лекарската професия: тук специалистът трябва да умее да контролира емоциите си; да притъпява нервните си изблици, да бъде свръхчовек. Не може да не бъде отбелязано и наблюдението, че у младите лекари подобен тип деление не се долавя толкова силно, колкото е в поколенията преди тях.

Не по-малко приносна е и втората глава на монографията. Написана с дълбоко разбиране и изпитан професионализъм, тази глава отговаря на редица въпроси, които ние, езиковедите, сме поставяли преди появата на този труд в научните си публикации. Изводът на авторката е базпоощадно ясен и точен. Стъпва на дълбоки наблюдения от практиката и абсолютно достоверно обективира картината на говорене у лекарите, у българските лекари. Към констатациите, които доц. Ташева застъпва за много лаконичен изказ, за свръхстремеж към икономичност, остава големият въпрос докъде трябва да стига тази лаконичност и не дължат ли лекарите повече обяснения на своите пациенти. Онагледяването в текста с примери от ковид пандемията е убедително доказателство за стремежите към езикова свръхикономия, която може би е причината за разделението на обществото и за недоверието от страна на гражданите към лекарските решения. Като се има предвид, че самите лекари не можаха да се обединят около една стратегия, е ясно защо обществото ни толкова драматично възприемаше всяка информация, свързана с пандемията. Подобни процеси се наблюдаваха и в други държави. При това маркирани и по белега „възраст на населението“. В Германия например стана ясно, че най-трудно в информацията за пандемията се ориентират възрастните хора.

Приносите на монографията са безспорни. Те поставят не само въпросите, но намират и отговорите. И се осмеляват да поставят големия въпрос за трансформирането на лекарското съсловие в сферата на общуването. Императивно звучи обобщението, че лекарите днес трябва да бъдат отлични

комуникатори. Но по същество е дълбоко вярно. А най-важното е че е призив и научна формулировка от специалист лекар с богат опит и със задълбочени интереси и в областта на лингвистиката. Широко кроен учен.

Други приноси на монографията:

- Изключително точен баланс между академичен стил и увлекателен текст, достъпен за по-широка аудитория;
- Много широка теоретична рамка на изследването, в която професионално са представени както концепциите на чуждестранните езиковеди, така и изследванията на българските лингвисти;
- Богат илюстративен материал, представящ анкети и мнения на пациенти, който уплътнява изводите и идеите на авторката;
- Сериозен библиографски преглед, който включва най-важните за проблема изследвания.

Всички текстове на доц. Ивета Ташева, свързани с пресичането на медицината и на лингвистиката, показват зрял учен, който се е захванал да работи на полето на две от най-сложните науки в света. Трудно ми е да си представя как се съчетават толкова фундаментални знания и докъде стигат силите на човека, за да опише пресечните им точки. Към всичко това трябва да се добавят и следните важни обстоятелства:

- Публикациите и в двете области, при това в преобладаващо реферирани списания;
- Работата по научни проекти и в двете фундаментални области;
- Работата като началник на кардиологично отделение и като член на Катедрата по български език като чужд;

- Работата със студенти в СУ „Свети Климент Охридски“ и ежедневната грижа за пациентите в отделението, което ръководи;
- Ръководител на докторантка, която ще продължи подхода на доц. Ташева, но в областта на медицинската терминология.

Въз основа на всички мои наблюдения върху текстовете на доц. Ташева и на работата ѝ като преподавател по български език като чужд във Факултета по славянски филологии убедено ще подкрепя кандидатурата ѝ за професор, ще гласувам **ЗА** и ще призова колегите от научното жури да сторят същото. Извън формалните реквизити на рецензията като научен жанр не мога да не скрия гордостта си, че в нашия факултет ще работи специалист с такъв профил. Не мога да скрия и удовлетворението си от факта, че деканското ръководство води открита политика по привличането на специалисти от други сфери в нашия факултет. А това е богатство за академично призвани колеги. И е чест за общността ни, която отдавна знае, че през речта достигахме до другия; че речта и животът са едно. Но трябва да имаме смелост и първи да подадем ръка за големия диалог между филологията и медицината, правото, философията и прочее. И този диалог закономерно води началото си от Университета, за да се превърне в диалог на/за Човечеството.

15.06.2024 г.

Гр. София

Рецензент:

Доц. д-р Владислав Миланов